

BRANDKAST GEKRAAKT... IN DE PASTORIE VAN TERHAGEN

Het zou de titel kunnen zijn van een krantenartikel op de pagina's met plaatselijk nieuws in de rubriek "ongevallen en overvallen". De brandkast in de pastorie van Terhagen is inderdaad gekraakt op 16 mei 2018, maar in opdracht van de kerkraad Sint-Jozef, niet door criminelen dus. De sleutels waren zoek, de brandkast was al jaren niet meer open geweest, en niemand wist wat er nog effectief in de brandkast stak. Een professionele firma werd ingeroepen en die hebben zorgzaam – zonder schade te berokkenen aan de inhoud of omgeving – de brandkast kunnen openen. De brandkast zelf is echter niet meer bruikbaar.

Waarom was de brandkastkraak nodig? Daar ging een heel verhaal aan vooraf.

De bouwkundige toestand van de Sint-Jozefskerk is al geruime tijd slecht. De oostelijke muur is zwaar door het vocht aangetast. Het dak en de afvoerpijpen moeten dringend grondig aangepakt worden. De elektrische bedrading is aan vernieuwing toe en de verwarming laat het volledig afweten. Het kostenplaatje om al deze zaken aan te pakken lijkt onoverbrugbaar.

Daarnaast zijn ook de mensen die pastoraal verbonden zijn, beperkt in aantal. Het is niet meer mogelijk om alle vormen van vieringen te laten plaatshebben en de sacramenten toe te dienen. Zo werd beslist om geen huwelijken en geen uitvaarten meer te aanvaarden. De laatste uitvaart was op 13 augustus 2016, voorgegaan door gemandateerd uitvaartvoorganger Harry van Hooydonk. Dezelfde dag in de namiddag werd het laatste huwelijk ingezegend door priester Jan Van Gerven. Het kerstconcert van harmonie 'De Breydelzonen' heeft na verschillende ingrepen nog plaatsgehad op 22 december 2017. Op 22 april 2018 heeft de erfgoeddag plaatsgehad in de kerk, waarbij er werd over gewaakt dat alleen de hoofdbeuk toegankelijk was. En ook de eerstecommunieviering met 12 communicantjes heeft er op 2 juni 2018 nog plaatsgehad. De zondagse gebedsvieringen (tweemaal per maand) hebben met akkoord van de gemeente voorlopig plaats in de grootste ruimte van de pastorie.

Om meer zicht te krijgen op wat er mogelijk is inzake de toekomst van de kerk, overweegt de kerkraad Sint-Jozef verschillende denkpistes, zowel trajecten tot behoud van de kerk als projecten van nevenbestemming, valorisatie of zelfs herbestemming. Dat is een moeilijke beslissing want oplossingen liggen niet voor de hand. Belangrijke factoren zijn immers de ontoereikende financiële middelen en de vraag wie in de toekomst die verantwoordelijkheid zal dragen. Maar ook diverse vormen van reglementering op Belgisch, Vlaams of gemeentelijk niveau maken het proces moeilijker en vragen extra aandacht.

Wat ook de toekomstige beslissing over het kerkgebouw wordt, de kerkraad greep de mogelijkheid aan om in samenwerking met de provincie Antwerpen en het CRKC (Centrum van Religieuze Kunst en Cultuur) te Heverlee een grondige evaluatie te doen van de inventaris van het gebouw en de inboedel. Een pilootproject werd opgestart in het najaar van 2017 met vertegenwoordigers uit de kerkraad, de parochie, de provincie, het CRKC, de pastorale eenheid Rupelkerk, Rumesta en de gemeente.

Het pilootproject leerde ons heel wat over de oorsprong van bepaalde voorwerpen uit de inventaris, maar er bleven ook vele vragen onbeantwoord. De historische kennis over de kerk en de parochie was beperkt tot een brochure die door zuster Josephine was geschreven, in 1975 bij het honderdjarig bestaan van de parochie.

Bij de zoektocht naar allerlei informatie in de kasten van de kerk en de pastorie, in het archief van het gemeentehuis en van de provincie, kwamen enkele oude bronnen aan het licht. Tegelijkertijd groeide het besef dat de brandkast wellicht nog voorwerpen en documenten kon bevatten, mogelijk essentieel, om het plaatje te vervolledigen. Vandaar de beslissing om de brandkast te kraken.

Het resultaat was tweëerlei. Er waren verschillende oorspronkelijke documenten te vinden, die verder licht kunnen werpen op de geschiedenis van het kerkgebouw en de parochie. Daarnaast waren er verscheidene voorwerpen die deze geschiedenis illustreerden.

Inmiddels werden de voorwerpen uit de brandkast formeel geïnventariseerd en toegevoegd aan de inventaris van de kerk. Tevens werd gewerkt aan de opmaak van een lijst van de aanwezige documenten. De inventaris is nu een indrukwekkend overzicht van 300 kleine en grote voorwerpen, los en vast verbonden met het gebouw.

In september 2018 heeft voormelde werkgroep het eindrapport opgesteld. Dit rapport werd in eerste instantie voorgelegd aan het bisdom, dat zich hierdoor kan laten inspireren bij het formuleren van voorstellen en adviezen inzake bestemming van de onderdelen van de inventaris met een specifiek kerkelijk karakter, in het bijzonder de “gewijde” voorwerpen. Vermits de opzet van de activiteiten van deze werkgroep de validatie van een pilootproject betrof, valt er ook lering te trekken of dergelijke waarderingsprocedures van kerkelijke inventarissen wel door een lokale kerkraad kunnen opgenomen worden. Het gaat immers om een samenspel van historische en culturele kennis, over kerkrechtelijke en burgerrechtelijke aspecten, over pastorale realiteit en haalbaarheid, over erfgoed en archivering. Dit geheel vergt een interdisciplinaire aanpak die de lokale kerkraad sterk overstijgt.

Als bijzonderheden uit deze inventaris vallen het hoge aantal unieke glasramen op, een aantal dat zelden in een plattelandskerk te zien is. Het is hoofdzakelijk een bijdrage van de verschillende steenbakkers uit de twintiger jaren van de vorige eeuw. De inventaris werd verder ook gekleurd door een aantal voorwerpen die van historische en/of grote erfgoedwaarde zijn, maar die, bij een eventuele verkoop, nauwelijks enige financiële waarde hebben.

Met dit pilootproject heeft de kerkraad een belangrijke stap genomen in het verhaal van de toekomst van de Sint-Jozefskerk. Er is immers duidelijkheid verkregen over de waarde van de inboedel van de kerk en de mogelijkheden inzake behoud en/of bestemming.

Maar er blijft een moeilijke kluit op de tafel liggen. Welke toekomst heeft het kerkgebouw van Terhagen zelf binnen het kerkelijk en pastoraal landschap van de pastorale eenheid Rupelkerk? Welke toekomst ziet de lokale bevolking van Terhagen, die de kerk met haar toren als “landmark” waardeert? Welke mogelijkheden ziet het nieuwe gemeentebestuur van Rumst voor het gebouw en voor de site en hoeveel financiële middelen zijn zij bereid hiervoor uit te trekken? Zijn er in de context van erfgoedinstellingen, musea of privé-initiatieven nog andere mogelijkheden?

Harry van Hooydonk – Jef Totté